

2

Verslag van de commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven

Aan de orde is **het verslag van de commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven (Verslag over het verloop van de verkiezingen en besluit over toelating gekozen leden)**.

De voorzitter:

Aan de orde is eerst het verslag van de commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven. Ik geef het woord aan de heer Ellian, voorzitter van de commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven, voor het uitbrengen van het verslag namens de commissie. Volgens mij heeft de heer Ellian met zijn team het bijzonder druk gehad. We hebben alle beelden kunnen volgen dit weekend. Het woord is aan de heer Ellian. Gaat uw gang.

De heer Ellian:

Voorzitter, geachte collega's, aanwezigen en anderen die meekijken. Verkiezingen in een democratie zijn een feestje, zegt mijn vader altijd. Mijn ouders voelen dat ook echt zo. Voor zover ik weet, hebben mijn ouders geen verkiezingen gemist sinds zij stemgerechtigd zijn in Nederland. Dat is ook niet gek, want zij hebben de keerzijde en afwezigheid van democratie gezien. Tijdens het schrijven van dit verslag bedacht ik me dat ik eigenlijk nooit heb gevraagd of mijn ouders dan ook wel op mij stemmen. Maar die vraag is natuurlijk niet gepast, want juist het stemgeheim is een essentieel onderdeel van vrije en eerlijke verkiezingen.

Vandaag breng ik namens de commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven verslag uit over het verloop van de verkiezingen, de vaststelling van de verkiezingsuitslag en de toelating van de leden. Deze taken volgen uit artikel 7.6 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer en de grondwettelijke grondslag van deze taak is artikel 58 van de Grondwet.

Op 7 juli 2023 viel het kabinet, waardoor vervroegde Tweede Kamerverkiezingen moesten worden uitgeschreven. Een week later werd bekendgemaakt dat de Tweede Kamerverkiezingen op 22 november 2023 zouden gaan plaatsvinden. In vier maanden tijd dienden de Kiesraad en gemeenten te zorgen voor een uitvoerbaar en controleerbaar verkiezingsproces. Het verkiezingsproces moet eerlijk, transparant en controleerbaar verlopen en voldoen aan de waarborgen van onder meer toegankelijkheid, stemgeheim en stemvrijheid. "Een feestje" noemde ik dat net, maar zoals elk feestje moet dat ook georganiseerd worden. De organisatie van de verkiezingen wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door gemeenten. Zij hebben wederom keihard gewerkt om in korte tijd te zorgen voor een uitvoerbaar verkiezingsproces. In 9.500 stembureaus kon worden gestemd. Het organiseren van het stem- en telproces is een gigantische operatie, van de vrijwilligers overdag op het stembureau, het op tijd bestellen van potloden tot het transporteren van de stembussen, het fysiek inrichten van het telproces, het invullen van formulieren en de controles daarvan, het beveiligen van de stembiljetten, het invoeren van de uitslagen in apart opgezette standalonecomputernetwerken en nog veel meer.

Het is bewonderenswaardig hoe alle gemeenten dat met hun medewerkers en vrijwilligers voor elkaar hebben gekregen. Al diegenen die hebben geholpen bij het organiseren van deze Tweede Kamerverkiezingen verdienen niets anders dan lof en complimenten. Wij zijn al deze mensen veel dank verschuldigd, want zonder al deze fenomenale inspanningen zouden wij hier vandaag niet hebben gezeten. Dus tegen hen zeg ik: veel dank namens de commissie, maar ik denk ook namens de gehele Tweede Kamer.

(Geroffel op de bankjes)

De heer Ellian:

Voor het eerst werd er bij deze Tweede Kamerverkiezingen gewerkt met de nieuwe procedure voor de vaststelling van de verkiezingsuitslag. Op 1 januari 2023 is namelijk de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen in werking getreden. Deze wet introduceert in de Kieswet de mogelijkheid van centrale stemopneming. Sinds dit jaar kunnen alle gemeenten dus kiezen tussen een centrale opneming of een decentrale opneming. Kiest de gemeente voor centrale opneming, dan worden op de verkiezingsavond de stemmen alleen op lijstniveau geteld. De volgende dag worden alle stemmen centraal geteld, zowel op lijst- als kandidaatsniveau. De uitkomsten daarvan worden dan vergeleken met de voorlopige telling op lijstniveau van de dag ervoor. Bij decentrale stemopneming wordt door het stembureau op de verkiezingsavond zowel op lijst- als kandidaatsniveau geteld. Vervolgens wordt de dag daarna gecontroleerd op eventuele verschillen of vermeende fouten in de telling van woensdagavond. Bij constatering daarvan worden de stemmen van de betreffende stembureaus hereld.

De Kiesraad heeft gemeenten geadviseerd om te kiezen voor de centrale stemopneming, zodat de definitieve tellingen op lijst- en kandidaatsniveau de volgende dag kunnen worden overgelaten aan uitgeruste tellers van de gemeentelijk stembureaus. Het merendeel van de gemeenten, 55%, heeft bij deze verkiezingen gekozen voor de centrale stemopneming. Bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten in maart jongstleden was dat nog maar 40%.

Een andere belangrijke wijziging voortvloeiend uit de wet die ik zojuist noemde, is dat de Kamer de processen-verbaal van de stembureaus niet meer op de vijfde dag na de dag van stemming ontvangt, maar pas nadat de Kiesraad zijn taken heeft afgerond. Dit zorgt ervoor dat de tijdsdruk voor de werkzaamheden van de commissie beduidend hoger is. Daarentegen betekent dit ook dat alle processen-verbaal al uitvoerig zijn gecontroleerd door de Kiesraad voordat de commissie met haar onderzoek begint. Feitelijk controleert de commissie dus de controle door de Kiesraad. Eenvoudig gezegd is het proces als volgt: telling op lijstniveau, complete telling dag daarna, controle op het gemeentelijk stembureau, controle door de Kiesraad. Bij een decentrale telling wordt er direct integraal geteld, is er controle door het gemeentelijk stembureau en vervolgens controle door de Kiesraad. Daarbij hanteren veel gemeenten het vierogenprincipe en hebben veel gemeenten zelf nog extra controles ingebouwd. De commissie zou eigenlijk omschreven kunnen worden als het laatste slot op de deur: na alle controles kijkt de commissie nog eens goed naar bijzonderheden en onverklaarde telverschillen.

Als voorbereiding op haar taken heeft de commissie een aantal werkbezoeken afgelegd. De commissie is op de avond van de verkiezingsdag, op woensdag 22 november, bij een aantal stembureaus gaan kijken om kennis te kunnen nemen van het telproces, de organisatie daarvan en de ingebouwde controles. De commissie is op bezoek geweest bij gemeenten waar decentraal werd geteld alsmede bij gemeenten waar centraal werd geteld. Daarnaast is de commissie op bezoek geweest bij een centrale stemopneming. Het was indrukwekkend om te zien hoe er met vele vrijwilligers en medewerkers van gemeenten op een gestructureerde manier werd geteld. Het verkiezingsproces is transparant en controleerbaar. In het telproces zitten meerdere waarborgen en er is altijd een controle, zoals ik zojuist al beschreef. Zo heeft het gemeentelijk stembureau nu een rol in het vaststellen van de uitslag op gemeentelijk niveau. De zitting van het gemeentelijk stembureau is openbaar en dus is er nog een extra mogelijkheid voor controle en eventueel herstel. Daarnaast kan de Kiesraad vervolgens bij het vermoeden van een fout een uitslag terugverwijzen naar het gemeentelijk stembureau voor nader onderzoek of een eventuele hertelling.

Om als commissie verslag te kunnen uitbrengen over het verloop van de verkiezingen en de vaststelling van de verkiezingsuitslag worden dus de processen-verbaal van alle stembureaus gecontroleerd. Deze controle is op donderdag 30 november en vrijdag 1 december jongstleden uitgevoerd door tientallen medewerkers van de Tweede Kamer, hier in de plenaire zaal. Ook hun zijn wij veel dank verschuldigd: in twee dagen tijd zijn alle processen-verbaal gecontroleerd. Uit deze controle is een aantal observaties naar voren gekomen.

De commissie heeft bij de controle van de processen-verbaal onder andere gekeken naar de onregelmatigheden en bijzonderheden die zijn genoteerd en naar de bezwaren van kiezers. Hieruit zijn de volgende observaties naar voren gekomen:

- De toegankelijkheid van stembureaus zorgt nog steeds voor problemen en bezwaren van kiezers, met name als het gaat om de toegankelijkheid voor rolstoelen en scootmobielen. Dit is een terugkerend probleem.
- Veel kiezers klaagden over het gebrek aan privacy in het stembokje. Zo gaven veel kiezers aan dat andere mensen makkelijk konden zien wat ze stemden, waarbij ook de grootte van het stembiljet vaak als reden werd genoemd.
- In verschillende gemeenten zijn stempassen of volmachten uit andere gemeenten onterecht goedgekeurd. Voor veel kiezers lijkt het onduidelijk dat met een stempas niet in een andere gemeente gestemd kan worden en dat daarvoor een kiezerspas aangevraagd moet worden.
- De vindbaarheid en bereikbaarheid van stembureaus wordt als onvoldoende ervaren.
- De formulieren zijn erg complex. Daar lopen medewerkers en vrijwilligers tegen aan en dat leidt tot onnodige slordigheden en fouten.

De commissie heeft ook bijzonderheden van andere aard geconstateerd, die zij de Kamer niet wil onthouden:

- Er is een mevrouw vast komen te zitten met haar vinger in de stembus. Hierdoor moest de stembus vroegtijdig worden geopend, zodat de mevrouw in kwestie uit haar hachelijke positie kon worden bevrijd.

- In een stembureau viel in loop van de avond de elektriciteit uit. De rest van de avond is er dus gestemd bij kaarslicht.
- Het slot van een stembus zat zo vast dat een slijptol noodzakelijk bleek te zijn.
- Een persoon die de stempas van zijn tweelingbroer wilde inleveren, is geweigerd. Helaas voor hem was het zijn tweelingbroer namelijk al wel gelukt om met zijn stempas te stemmen.

Vervolgens heeft de commissie de onverklaarbare telverschillen onderzocht. De commissie heeft een telverschil van vijftien als richtlijn genomen: een lager getal zou namelijk onuitvoerbaar zijn en bij een hoger getal zouden veel gevallen niet tot nader onderzoek leiden. Bij negen processen-verbaal bleek het onverklaarde telverschil groter dan vijftien te zijn. Dat betrof twee stembureaus te Rotterdam, een te Amsterdam, een te Haarlemmermeer, een te Utrecht en, zoals bekend, vier te Tilburg. De Kiesraad hanteert als uitgangspunt dat alle verklaarde verschillen boven de 2% tot hertelling dienen te leiden. Onverklaarde telverschillen leiden in het geval van een centrale stemopneming in de regel tot hertelling van het aantal toegelaten kiezers en uiteraard tot het verzoek om toelichting.

De commissie constateerde dus telverschillen groter dan vijftien bij vier stembureaus in één gemeente waar gebruik is gemaakt van een centrale stemopneming. Het ging om meer toegelaten kiezers dan het aantal getelde stembiljetten. De commissie was hier alert op omdat dit zou kunnen betekenen dat stemmen van mensen niet mee zijn genomen in de telling. In een democratie telt immers elke stem. Uit de Kieswet (artikel V 4a) volgt dat alleen de Tweede Kamer kan besluiten tot hertelling. Daar is zodoende een Kamerbesluit voor nodig. Aangezien de commissie pas vrijdagavond haar onderzoek kon afronden en de Kieswet vereist dat woensdag de nieuwe Tweede Kamer geïnstalleerd wordt, was het noodzakelijk dat de Kamer op zaterdagochtend 2 december jongstleden bijeenkwam en dat de hertelling op zaterdagmiddag nog plaatsvond.

De commissie is de gemeente Tilburg erkentelijk voor de inspanningen die onverwacht gepleegd moesten worden op zaterdagmiddag. Positief en met goede moed gingen medewerkers en vrijwilligers, die pas vrijdagavond laat te horen kregen dat zij aan het werk moesten op zaterdag, aan de slag met het hertellen. Ook is de commissie de collega's hier in de zaal natuurlijk erkentelijk. Het laten bijeenkomen van de Tweede Kamer op zaterdagochtend is bepaald niet gebruikelijk, maar was naar het oordeel van de Tweede Kamer wel noodzakelijk. In de toekomst kan dit anders, waarover zo dadelijk meer. De onverklaarde telverschillen waren zo goed als opgelost.

Voorzitter. Op basis van haar onderzoek en ervaringen doet de commissie een aantal aanbevelingen voor volgende verkiezingen:

- Ten eerste de kwestie van het nemen van een Kamerbesluit. Op grond van de wet is een Kamerbesluit noodzakelijk om hertelling in een gemeentelijk stembureau te gelasten. Het effect hiervan is echter dat alle ogen gericht zullen zijn op die gemeente, met alle gevolgen van dien voor die gemeente. Het woord "hertelling" kan direct een eigen leven gaan leiden. In het verlengde hiervan vraagt de commissie uitdrukkelijk aandacht voor de termijnen die nu volgen uit

de Grondwet en de Kieswet. De commissie heeft feitelijk anderhalve dag om haar werk te doen en als uit de bevindingen een hertelling volgt, moet dat in het weekend plaatsvinden. Dergelijke termijnen zijn te krap. Het verdient de aanbeveling om te onderzoeken of die termijnen anders vormgegeven kunnen worden.

- Ten tweede beveelt de commissie, in navolging van de Kiesraad, aan dat de wetgever een duidelijke tolerantiegrens formuleert ten aanzien van telverschillen, zowel verklaard als onverklaard. Zo kunnen er verschillen zijn tussen de woensdagavondtelling en de donderdagtelling bij een centrale stemopneming. Maar ook na controle door het gemeentelijk stembureau en zelfs nog na controle door de Kiesraad kunnen er telverschillen resterend. Het is van belang om een duidelijke richtlijn te hebben welke telverschillen acceptabel zijn en welke niet, maar ook welke handelingen dan moeten plaatsvinden. Met andere woorden: wanneer en wat moet herteld worden? Duidelijkheid hierover komt zowel de uitvoerbaarheid als de controleerbaarheid ten goede.

- Ten derde heeft de commissie kunnen zien dat de centrale stemopneming zorgt voor een gestructureerd en vooral betrouwbaar en controleerbaar telproces. De centrale stemopneming is echter ook een enorme organisatie voor veel gemeenten. Zeker in het geval van vervroegde verkiezingen brengt dit proces veel druk met zich mee, vooral als gemeenten nog niet veel ervaring hebben met de centrale stemopneming. Voor kleinere gemeenten kan een decentrale telling namelijk toch handiger en praktischer zijn, gelet op de hoeveelheid uitgebrachte stemmen aldaar. Het is daarbij van belang dat het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties faciliteert dat gemeenten van elkaar kunnen leren en dat gemeenten die voor het eerst met een centrale stemopneming gaan werken gebruik kunnen maken van de kennis en structuur die bijvoorbeeld in een gemeente als Rotterdam al met meerdere verkiezingen zijn opgebouwd.

- Ten vierde is de toegankelijkheid van stembureaus voor rolstoelen en scootmobielen een terugkerend probleem. Kiezers hebben hier ook tijdens deze verkiezingen herhaaldelijk op gewezen. De commissie beveelt uitdrukkelijk aan om hier voor volgende verkiezingen echt werk van te maken en ervoor te zorgen dat alle stembureaus voortaan volledig toegankelijk zijn voor rolstoelen en scootmobielen.

- Ten vijfde bestaan er al langer zorgen over de grootte van het stembiljet en de vertraging daardoor van het stemmen telproces. Ook bij deze verkiezingen werd dit probleem weer duidelijk zichtbaar. Bij de Europese Parlementsverkiezingen in juni aanstaande zal in een aantal gemeenten met een kleiner stembiljet worden geëxperimenteerd. Het stemmen mag echter niet onnodig complexer worden. Daarnaast leven er bij gemeenten ook zorgen over de gevolgen voor het telproces.

- Ten zesde constateert de commissie dat een veelvoorkomende onregelmatigheid is dat in een andere gemeente wordt gestemd, terwijl de wet voorschrijft dat er gestemd dient te worden in de gemeente waar de kiezer woonachtig is. Uit de tekst op de stempas blijkt deze regel echter niet duidelijk, terwijl dat wel zou moeten. Daarbij beveelt de commissie aan om de duidelijkheid van de stempas in algemene zin onder de loep te nemen.

- Ten zevende zijn er gemeenten die bij deze vervroegde verkiezingen worstelden met de werving van voldoende stembureauleden en tellers. De commissie doet de aanbe-

veling om voor gemeenten duidelijk in kaart te brengen welke wervingscampagnes goed kunnen werken en waarin gemeenten met vergelijkbare samenstellingen van elkaar kunnen leren. Er kan bijvoorbeeld meer worden gekeken naar grotere wervingsacties onder studenten, het onderdeel zijn van maatschappelijke stages, inzetten op het meer stimuleren van deelname onder ambtenaren, en een onderzoek in hoeverre de hoogte van de vergoeding van invloed kan zijn op de werving.

- Ten achtste, voorzitter, blijft de tijdsdruk in het geval van vervroegde verkiezingen een aandachtspunt. Normaal gesproken nemen zeker de grote gemeenten een halfjaar de tijd om het verkiezingsproces voor te bereiden. De commissie heeft geconstateerd dat vervroegde verkiezingen een enorme impact hebben op gemeenten. Zo is het de commissie ter ore gekomen dat op het laatste moment bijvoorbeeld vakantieverloven van medewerkers zijn ingetrokken. In gesprekken met gemeenten werd ook duidelijk dat het van essentieel belang is dat de datum van de verkiezingen in het geval van vervroegde verkiezingen snel bekend wordt gemaakt.

- Ten negende zijn er met de introductie van de centrale stemopneming nog meer verschillende formulieren geïntroduceerd. Ook bij deze verkiezingen constateert de commissie dat invulfouten, oftewel slordigheden, nog steeds veel voorkomen. Voor stembureauleden, vaak vrijwilligers, moeten de formulieren zo helder en eenvoudig mogelijk zijn om in te vullen. Begrijpelijker formulieren bieden daarnaast meer inzicht voor kiezers, gemeenten, de Kiesraad en de Tweede Kamer in het verloop van het verkiezingsproces. De commissie sluit zich daarom aan bij het advies van de Kiesraad om al deze formulieren te vereenvoudigen.

- Tot slot merkt de commissie op dat kiezers de commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven niet weten te vinden, terwijl zij ook bij de commissie bezwaar kunnen maken. De commissie beveelt aan om te blijven werken aan de vindbaarheid en bereikbaarheid ten aanzien van de verkiezingen.

Voorzitter. De toelating van de leden. De commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven beoordeelt of de door de Kiesraad benoemde personen als lid van deze Kamer kunnen worden toegelaten. Ten behoeve hiervan onderzoekt de commissie de geloofsbrieven. De geloofsbrieven zijn de documenten waarmee wordt aangetoond dat een gekozene voldoet aan alle eisen van het Kamerlidmaatschap.

De voorzitter:

Mag ik iets meer stilte in de zaal? Dank.

De heer Ellian:

De geloofsbrieven bestaan uit:

- de schriftelijke kennisgeving van de voorzitter van de Kiesraad, waarbij aan de gekozene mededeling wordt gedaan van zijn benoeming op grond van de verkiezingsuitslag;

- de schriftelijke mededeling van de benoemdverklarde aan de Tweede Kamer dat de benoeming wordt aanvaard;

- een gewaarmerkt afschrift van een uittreksel uit de gemeentelijke bevolkingsadministratie waaruit blijkt dat de

betrokkene de vereiste leeftijd heeft bereikt, de Nederlandse nationaliteit bezit en niet uit het kiesrecht is ontzet;

- een persoonlijk ondertekende verklaring over alle openbare betrekkingen die de benoemde bekleedt en waarin de benoemde verklaart geen functies te vervullen die onverenigbaar zijn met het lidmaatschap van de Kamer.

Bij de verklaring over alle openbare betrekkingen is gekeken naar artikel 57 van de Grondwet en artikel 1 van de Wet Incompatibiliteiten Staten-Generaal en Europees Parlement.

De commissie meldt dat mevrouw Bouchallikh haar benoeming niet heeft aanvaard. Voor alle door de Kiesraad 150 benoemden die de benoeming hebben aanvaard, heeft de commissie vastgesteld dat zij als lid kunnen worden toegelaten tot de Kamer. De commissie stelt voor als lid van de Kamer toe te laten, nadat zij de eed respectievelijk de verklaring of de belofte hebben afgelegd, de volgende leden. Ik zal hun namen voorlezen, voorzitter. Daarna heb ik nog enkele zinnen ter afronding.

M. Aardema te Drachten, A.A. Aartsen te Terheijden, I. El Abassi te Utrecht, M. Agema te 's-Gravenhage, S.R.T. van Baarle te Rotterdam, P. Bamenga te Eindhoven, T.H.P. Baudet te Amsterdam, B. Becker te Wassenaar, S.M. Beckerman te Groningen, M.H. Bikker te Gouda, R.B. Blaauw te Winschoten, H. Bontenbal te Ridderkerk, M.C.H. Boon te Bergen op Zoom, V.H. van den Born te Den Helder, M. Bosma te Amsterdam, D.G. Boswijk te Kockengen, W. Boutkan te Almere, R.P. Brekelmans te Oisterwijk, L. Bromet te Monnickendam, F.H. Bruyning te Almere, E. van der Burg te Amsterdam, T.J. Bushoff te Groningen, A.A.H. van Campen te Zwolle, D.G.M. Ceder te Amsterdam, G. Chakor te Groningen, R.A.B. Claassen te Landgraaf, P.P. Crijs te Landgraaf, L.A.J.M. Dassen te 's-Gravenhage, M. Deen te Zandvoort, A.P.C. van Dijk te 's-Gravenhage, J.P. Dijk te Groningen, D.J.H. van Dijk te Benthuisen, E. van Dijk te 's-Gravenhage, I. van Dijk te Gemert, O.C. van Dijk te Amersfoort, B.J. Eerdmans te Rotterdam, W.P.J. van Eijk-Nagel te Weert, U. Ellian te Almere, D.A. Ergin te Schiedam, S.P.A. Erkens te Kerkrade, E.R.F. Esser te 's-Hertogenbosch, M.H.M. Faber te Hoevelaken, A.J. Flach te Hendrik-Ido-Ambacht, G.J.W. Gabriëls te Weert, D.J.G. Graus te Heerlen, P.A. Grinwis te 's-Gravenhage, P.C. de Groot te Harderwijk, J.P. van Haasen te Zaandam, E. Heinen te 's-Gravenhage, L.M.J.S. Helder te Venlo, S.T.M. Hermans te Vreeland, R.Y. Hertzberger te Rotterdam, H.D. Heutink te Enschede, Y.J. van Hijum te Laag Zuthem, D.H. Hirsch te Amsterdam, P.H. van der Hoeft te Philippine, H. Holman te Roden, H.E. de Hoop te Wommels, F.L. Idsinga te Amsterdam, D.E.M.C. Jansen te Groningen, F.J.H. Jansen te Amsterdam, R.A.A. Jetten te Ubbergen, L.W.E. de Jong te 's-Gravenhage, A.S. Joseph te Soest, I. Kahraman te Rijssen, R.J. Kamminga te Zuidbroek, B.C. Kathmann te Rotterdam, M.C.G. Keijzer te Edam-Volendam, B. van Kent te 's-Gravenhage, A. Kisteman te Zwolle, J.F. Klaver te 's-Gravenhage, M. Koekkoek te Utrecht, A. Kops te Overasselt, A.H.J. de Kort te Veldhoven, I. Kostić te Hilversum, S.C. Kröger te Amsterdam, H.M. Krul te Den Helder, A. Lahlou te Tilburg, T.M.T. van der Lee te Amsterdam, S. Maatoug te Leiden, B. Madlener te Rockanje, V. Maeijer te Krimpen aan den IJssel, L.M.C. Marijnissen te Oss, G. Markuszower te Amsterdam, C. Martens-America te Amsterdam, R.F. van Meetelen te Bergen op Zoom, G.F.C. van Meijeren te 's-Gravenhage, W.J.H. Meulenkamp te Ambt-Delden, I.J.M. Michon-Derkzen te 's-Gravenhage, M. Mohandis te Gouda, J. Mooiman te Zoetermeer, E. Mulder

te Zwolle, S. Mutluer te Zaandam, J.M. Nijhof-Leeuw te Hengelo, Overijssel, M. van Nispen te Breda, J. Nordkamp te Losser, P.H. Omtzigt te Enschede, T. van Oostenbruggen te De Meern, E. Ouwehand te 's-Gravenhage, S.T.P.H. Palmen-Schlangen te Leersum, J.M. Paternotte te Leiderdorp, M.H. Patijn te Hilversum, M.L.J. Paul te Amsterdam, W. Paulusma te Groningen, C.R. Pierik te Genemuiden, A. Pijpelink te Middelburg, K.P. Piri te 's-Gravenhage, C.A.M. van der Plas te Deventer, A. Podt te Utrecht, J. Pool te Kampen, W.L. Postma te 's-Gravenhage, Q.M. Rajkowski te Utrecht, D. Ram te Groningen, I. Roederkerk te Amsterdam, R. de Roon te Aardenburg, J.P.S. Six Dijkstra te Utrecht, E. Slagt-Tichelman te Assen, P. Smitskam te Zoetermeer, J.C. Sneller te 's-Gravenhage, A.J. Soepboer te Nijewier, C. Stoffer te Elspeet, L.C.J. Stultiens te 's-Gravenhage, C. Teunissen te 's-Gravenhage, J. Thijssen te Muiderberg, J.Z.C.M. Tielen te Utrecht, F.C.G.M. Timmermans te Maastricht, M. Tsegai te 's-Gravenhage, G.P. Tuinman te Oud-Beijerland, J.J.M. Uitermark te Vijfhuizen, J.J.T.M. Valize te Venlo, E.C. Vedder te Ruinerwold, M.K. van der Velde te Utrecht, C.C.J. Veldkamp te Londen, Groot-Brittannië, H.N. Veltman-Kamp te Otterlo, H. Vermeer te Harderwijk, J.A. Vijlbrief te Woubrugge, E. Vlottes te Apeldoorn, M. Vondeling te Rhon, J.H. de Vree te Hardinxveld-Giessendam, A. de Vries te Leeuwarden, J.N. van Vroonhoven-Kok te Hilversum, C. van der Wal-Zeggelink te Harderwijk, R.M. Welzijn te Rotterdam, J.J. van der Werf te Voorburg, E.M. Westerveld te Nijmegen, R.J. White te Purmerend, G. Wilders te 's-Gravenhage, D. Yeşilgöz te Amsterdam, C.R. van Zanten te Amsterdam, F.A. Zeedijk-Raeven te Eindhoven.

Voorzitter. De commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven komt tot de conclusie dat de Tweede Kamerverkiezingen op 22 november 2023 eerlijk, transparant en controleerbaar zijn verlopen. Ook voldoen deze Tweede Kamerverkiezingen aan de waarborgen van toegankelijkheid, stemgeheim en stemvrijheid. Voorts concludeert de commissie dat de zojuist genoemde 150 personen toegelaten kunnen worden als lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Tot slot dank ik mijn medecommissieleden, mevrouw Hülya Kat, de heer Alexander Kops en de heer Harmen Krul en uiteraard onze gewaardeerde griffier, de heer Youri Kling, en onze communicatieadviseur, mevrouw Samira Kleijn. Rest mij alle collega's te danken voor het in mij gestelde vertrouwen als voorzitter van deze commissie. Dat ik een bijdrage heb mogen leveren aan democratische verkiezingen in het land dat mijn ouders en mij vrijheid en democratie heeft gegeven, beschouw ik als buitengewoon eervol.

Dank u wel.

(Geroffel op de bankjes)

De voorzitter:

Ik dank de commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven, in het bijzonder de heer Ellian als voorzitter, en natuurlijk alle medewerkers van de commissie voor het verslag en het zeer vele werk dat in korte tijd verzet is. Heel veel dank daarvoor.

Ik stel voor overeenkomstig de voorstellen van de commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven te besluiten.

Daartoe wordt besloten.

(Het rapport is opgenomen aan het eind van deze editie.)